

bankerota. Poslanec Pacher se je nato bavil z zakonskimi določbami glede šolstva. Z zakonom iz leta 1869, se je odpovedal gotovih pravic in iste prepustil 17 kronovinam. Avtonomisti sedaj trdijo, ako država prispeva k šolstvu posameznim kronovinam, pridržala si bo gotovo svoje pravice. Ti pomisleki so brezpomembni, ker država ne more imeti do šolstva večjih pravic nego jih ima sedaj. Država upravlja šolstvo v svojih uradih, ima popolno nadzorstvo nad učiteljstvom, si pridržuje disciplinarne mere itd., a ne nosi nikakih bremen. Ne bo treba torej priznati državi novih pravic, treba pa je, da prevzame zopet stare dolžnosti glede prispevka šolstvu. Vsa nemškonalna zveza je tega prepričanja in se ne umakne raz svoje stališče, da mora država prispevati za šolstvo, ako se tudi ne doseže sanacije deželnih financ, vendar morajo biti državni prispevki stalni dohodek za regulacijo učiteljskih plač. Učiteljstvo je jako zainteresirano glede vprašanja češko - nemške sprave, ki pa gre jako počasi naprej, a od rezultata teh pogajanj je odvisna tudi rešitev učiteljskih zahtev. Kar se tiče vprašanja poslanca učitelja Lipke, kaj potem, ako se pogajanja razbijejo, ako se ne uredi regulacija učiteljskih plač v doglednem času, da sedaj, ko še ni vse izgubljeno, še ni treba delati načrta za bodočnost, ker bi bilo to prezgodaj! Ne bi bilo taktično, da se že sedaj javno razpravlja o načinu, kako pomoči učiteljstvu tudi v tem kritičnem slučaju. Najprej se je pojavil projekt, da bi se zadeva uredila s pomočjo posameznih okrajev — kakor je slišal je večinoma čeških okrajev sporazumno sodelovati v tem projektu. Treba se bo pa zato skoro baviti z vprašanjem, kaj potem, ako gredo vsi dosedanjí načrti v nič. Poslanec dr. K. Urban šaljivo pripomni, da je učiteljska beda za Češko sreča, ker sicer bi ne prišlo nikdar do pravih pogajanj in sanacije deželnih financ. Učiteljska situacija pomenja na poslance pritisk, sili jih k delu in vzbuja nade, da se težkoče srečno premoste. Pogajanja niso brezna, a treba je hitre rešitve. V pogajanjih, ki se vodijo sedaj neprestano, mora biti strogo pojasnjeno, kaj hočejo od Nemcev Čehi in obratno. Misli pa, da se pojavijo takrat največje poteškoče, ko se izve kaj dajo Čehi Nemcem, a kaj Nemci Čehom. Izpremembra državnega zakona je tudi težak problem. Kar se tiče finančne strani, čakati bo treba tri do štiri mesece, ali nekako se mora tudi to končati. Ako se ne doseže sporazuma, storiti se mora nekaj, kar tudi ne spada v okvir deželne ustave. Ako krene stvar izvenzakonska pota, se postavi tudi uprava na nezakonito stališče. Ni treba obupavati, pač pa energičnega dela. Poslanec Pacher je mnenja, da naj češko učiteljstvo pritisne na svoje poslance, da se omogoči sporazum. Nemški poslanci ne pozabijo nikdar učiteljstva. Tovariš P. Skalický povdarja, da je taktično postopanje češkega in nemškega učiteljstva enotno; da se učiteljstvu pomaga in to takoj je potrebno, da se stori unctim med zboljšanjem uradniških in učiteljskih plač. Poslanec Urban pojasni, da je ta junctim nemogoč, ker se uradniški dohodki regulirajo temeljem službene pragmatike, ki o nji razpravlja parlament, a regulacijo učiteljskih plač morajo izvesti deželni zbori. Poslanec Pacher je mnenja, da bi bil ta junctim mogoč, ako bi se pri debati glede sporazuma o uradniških plačah istočasno oziralo tudi na učiteljske plače. Tovariš P. Skalický pripomni, da si je stvar tako predstavljaj. (Dalje prih.)

Delo češkega učiteljstva in njegov položaj.

Ko so pa češki politiki prišli do spoznanja, da je pasivni odpor proti novim šolskim zakonom zaman, da vlada torej ne odneha, in da zaradi pasivnega odpora trpi najbolj češko šolstvo, dočim se je nemško lepo razvijalo, je bila l. 1875. dana parola, da se opusti pasivni odpor proti šolskim zakonom. Zdaj so nastali tudi za češko šolstvo normalne razmere. Število učiteljskih kandidatov in učiteljev je od

l. 1875 tako naraščalo, da je popolnoma zadostovalo za vse nove šole in vzporednice, in teh je bilo mnogo, ki so jih začeli v nenavadno hitrem tempu ustanavljati. Neizprašane pomožne učne osebe so v kratki dobi popolnoma izginile s čeških šol. Ko so l. 1880. Čehi z veleposelniki dobili v deželnem zboru večino, se je izkušalo s češke strani v šolstvu popraviti to, kar se je v letih pasivnega odpora zamudilo. S tem pa so rasli od leta do leta tudi izdatki za šolstvo, zaradi česar niso hoteli več ustanavljati novih šol z isto blagohotnostjo kakor prva leta. Kmalu se je udomachila praksa, ki velja še dandanes, da je treba za ustanovljenje novih šol in vzporednic privoljenja dotične občine in deželnega odbora. Ker se na tako privoljenje, ki ga pa je jako težko doseči, ozkosrčno ozirajo ravno na češki strani, zato češko šolstvo danes še ne dosega in še dolgo časa ne bo doseglo iste stopnje popolnosti, na kakršni se nahaja nemško šolstvo v deželi.

Nepričakovana, ugodna izpremembra socialnega in gnotnega položaja češkega učiteljstva, kakor mu ga omogočajo šolski zakoni, je bila glavni vzrok, da naše učiteljstvo niti opazilo ni, kako se je med tem odmerjenje učiteljskih plač in njih ureditev po krajnem sistemu (t. j. občinskih razdeljenih plačilnih razredih) izpremenila z deželnim zakonom z dne 19. dec. 1875, ki je v veljavi od l. 1878. in glasom katerega dobe učitelji mešč. šol 800 gld. letne plače, učitelji ljudskih šol po 700, 600, 500 in 400 gld., proviz. učitelji pa 350 — 400 gld. To normiranje plač je pomanjkljivo in krivično, in vendar se češko učiteljstvo ni ganilo. Šele, ko so bila učiteljska mesta popolnoma zasedena z mladimi izprašanimi učnimi osebami in ko je s tem tudi avanzma učiteljstva postajal počasnejši, tako da so celo oženjeni učitelji z rodbinami bili odkazani na borno plačo 350 — 400 gld., se je začelo češko učiteljstvo zavedati svojega bednega gnotnega položaja in od te dobe je slišati med češkim učiteljstvom vedno glasnejši in resnejši klic po izboljšanju plač. Najprej se je pojavljalo to stremljenje v tem, da so zahtevali, naj se občine II., III. in IV. plačilnega razreda (t. j. s 600, 500, 400 gld. letne plače) uvrste v I., II. in III. razred, ker je bilo z zakonom z l. 1875. število občin v posameznih plačilnih razredih natanko določeno (v I. razredu je bilo 100 občin, v 2. razredu 250, v 3. 1400, ostale so bile v 4. razredu), je bilo potrebno zahtevati izpremembo zakona. Izpremembe pa so se vršile sila počasi, zakaj češki deželni zbor je štedil. V najbednejšem položaju se nahajajočim učiteljem 4. plačilnega razreda je dovolil deželni zbor 1889. leta 100 gld. doklade, dokler ni po dolgem obotavljanju 4. pl. razreda končno odpravil. Poleg tega pa je l. 1892. učiteljem ljudskih šol v Pragi in štirih sosednjih predmestjih, kjer so imeli že prej osebno doklado, zvišal plačo na 800 gld., učiteljem meščanskih šol na 900, provizoričnim učiteljem pa na 500—550 gld.

To pa nikakor ni moglo zadovoljiti učiteljstva, zakaj draginja je postajala od dne do dne večja, boljša učiteljska mesta pa so bila zasedena skoro s samimi mladimi, zato je bil tudi avanzma jako slab. Tako se je zgodilo, da so morali izprašani učitelji čakati po 10—15 let na podučiteljskih mestih. Ta neugodna situacija češkega učiteljstva je postala tem mučnejša, ker so deželni zbor in šolske oblasti šli tako daleč, da so odrekli 5letno doklado vsem podučiteljem, ki so služili že po 10 let, držeč se besedila zak. češ. da 5letna doklada pripada le učiteljem, ne pa podučiteljem.

Takrat je že vstalo zlasti med učiteljstvom mnogo predlogov za izboljšanje učiteljskih plač, ki pa niso našli splošnega soglasja, ampak so provzročili le še večje nezadovoljstvo in pa odgodenje rešitve tega perečega vprašanja. Šele l. 1894. se je deželni zbor začel iznova pečati z regulacijo učiteljskih plač in uredil enakomerno 5letno doklado. Pa niti zdaj niso bile izpolnjene nade in upravičene zahteve češkega učiteljstva.

Predlogi so bili zopet nesoglasni in nenotni tako med poslanci kakor med učiteljstvom samim. Začel se je nov boj za regulacijo učiteljskih plač. Ta boj je postal živahnejši, odkar se je reorganizovalo osrednje društvo učiteljskih enot na Češkem l. 1907. in se ustanovilo glasilo »Česky Učitel«. Češko učiteljstvo si je postavilo enoten cilj in enotne zahteve. Vkljub vsem notranjim svojim sporom je češko učiteljstvo kakor en mož stalo pri svojih zahtevah in doseglo, da so se morali merodajni činitelji že l. 1903. na nje ozirati: osnovna plača (na ljudskih šolah 1600 K, na meščanskih šolah pa 2000 kron) in doklade (na ljudskih šolah K 200, na meščanskih šolah 250 K) so postale povsod enake, draginjske doklade pa so bile izenačene dokladam (15—40% plače). Poleg tega se je določilo, da definitivne učitelje 2. razreda (s plačo 1200 K) imenuje dež. šolski svet po desetih službenih letih brez konkurza, le na osebno prošnjo na učitelje 1. razreda (t. j. učitelje »ad personam«). Vse te ugodnosti si je moralo češko učiteljstvo torej izvojevati od deželnega zbora.

Toda te ugodnosti so izgubile kmalu svojo vrednost, ko so se živila nenavadno dražila. Deželni odbor pa je bil mnenja, da poslednje reguliranje plač učiteljstvo zadovolji dolga leta, med tem ko so se kazale vedno nove slabosti te regulacije. Velikomestni učitelji, zlasti Praški, so se začeli pritoževati, da se jim z novim zakonom ni zvišala osnovna plača, aktivne doklade pa da se jim sploh ne vstevajo v pokojnino; učitelji v manjših mestih in po deželi so bili pa nezadovoljni v tem, da sploh nimajo aktivnih doklad čeprav ni v cenah živil skoro nobene razlike med mesti in manjšimi industrijalnimi kraji na Češkem. To je dalo povod tudi k razporom v učiteljskih vrstah, ki se je končal s tem, da je Praško učiteljstvo izstopilo iz osrednjega društva. Poslanci so nameravali reguliranje učiteljskih plač, ki je bilo od dne do dne aktualnejše, narediti odvisno od novega davka na pivo, kar je v širših ljudskih vrstah zbudilo le še večji odpor proti šoli in učiteljstvu. Taka je situacija, ki se že več let nahaja češko učiteljstvo v svojem boju za dostojno eksistenco. Vprašanje se da rešiti v češkem deželnem zboru; ta pa že od leta 1907. nič ne dela zaradi nemške obstrukcije. Vse peticije in resolucije so bile doslej zaman.

Od leta 1910. se sploh niso več ustanavljale vzporednice. Da, mislilo se je celo na to, da odpravijo vse paralelke in odpuste provizorične učitelje. Položaj češkega učiteljstva je bil naravnost obupen in mislilo je že na skrajnosti, da si z represalijami izsili od deželnega zbora novo pravičnejšo uredbo plač. Vznikla pa mu je iskra upanja, ko je češki namestnik knez Thun pričel novo akcijo za češko-nemško spravo, l. 1911. je bila namreč izvoljena poleg stalne upravne komisije tudi šolska komisija, ki ima nalogo pripraviti novo uredbo učiteljskih plač. Način, kako o novi regulaciji učiteljskih plač doslej obravnavajo, pa jako slabo kaže za prihodnost, neglede na to, da pravna pogajanja, ki je od njih odvisna tudi rešitev učiteljskega vprašanja, doslej še ne morejo pokazati pravih uspehov. Upravičenim zahtevam učiteljstva se ne bo ugodilo v tej meri, kakor bi bilo želeli v prosep češkega šolstva in učiteljstva. V tem težkem boju za eksistenco tvori češko in nemško učiteljstvo trdno falango, dočim spor med nemškimi češkimi politikmi traja dalje. Pri tem trpi najbolj češko-nemško učiteljstvo in šolstvo. Šole so splošno prenapolnjene, tako v mestih, kakor na deželi. Vračajo se za češko šolo časi, kakršni so bili pred 30. in 40. leti. Slabi učni uspehi na ljudskih šolah morajo imeti svoje neugodne posledice tudi za ostalo šolstvo in za vso narodovo kulturo in napredek.

Ali izprevidijo češki in nemški poslanci še v pravem času, da tirajo s svojo politiko šolstvo in njega reprezentante naravnost v pogubo in da uničujejo s tem svojemu narodu temeljno izobrazbo in kulturne osnove? To pokaže naj-

bližja bodočnost, ki s strahom zre vanjo vse češko in nemško učiteljstvo. Ravnatelj Ant. Jirak v »Napredni Misli«.

Šolski vrti pred pedesetimi leti in danes.

Najnovejše odredbe c. kr. deželnega šolskega sveta, oziroma deželnega odbora kranjskega glede preuredbe šolskih vrtov so zbudile vseobče zanimanje za to vprašanje. Zato menda ne bo odveč, ako navedemo nekaj značilnih misli o tem predmetu iz dr. Bleiweisovih »Novic«, letnik 1863. Pod nadpisom »Proste misli o šolsko-kmetijskih vrtih« pišejo namreč »Novice«:

»Trebalo bi imeti, kakor je že v več krajih, šolsko-kmetijski vrt, velik vsaj 100 štirjaških sežnjev. Seve, biti bi moral v pripravnem kraju. Obdelovali naj bi ga kmetje brez plače pod vodstvom učitelja. Ta pa, dobro izurjen v kmetijstvu, bi mogel skrbeti, da bi se več plemen sadnih in drugih dreves sejalo. Drevesa pa, dovolj velika za presajanje na stanovitni kraj, naj bi učitelj tudi brezplačno med kmete razdeloval. Tak vrt ne bi bil v prid samo učencem, temveč najbolje prostemu kmetu, kateri ne more vsakega krajcarja v mesto, za drevesa nesti, pa presajena iz druge zemlje se še nerada primejo.«

Pred 50 leti so torej priporočali šolske vrte, velike 100 štirj. sežnjev, danes naj bi obsegali 10 do 15 arov! Bleiweisove »Novice« pravijo, naj bi šolske vrte obdelovali kmetje pod vodstvom učiteljev, dandanes pa naj bi vrt obdeloval uboga para učitelj, nadzorovali naj bi ga pa menda kmetje, t. j. krajni šolski svet!

Resna beseda iz Istre.

Meseca februarja t. l. je bila razpisana nadučiteljska služba v Lazaretu. Konkurz je potekel zadnjega marca. Za to službo je prosilo več starejših in tudi mlajših učiteljev. Po istrskem deželnem zakonu imata pravico sestave terno-predloga krajni šolski svet in občinski zbor. Lazaret spada v področje krajnega šolskega sveta in občinskega zbora v Kopru, zato pa ima poleg slovenske dvorazrednice še italijansko enorazrednico. Poslanec Mandić je v svoji interpelaciji v državnem zboru povedal, da se množi število otrok na slovenski šoli in pada na italijanski; zato bi naši ljubi sosedje radi videli, da bi prišel v Lazaret tak nadučitelj, ki bi bil narodno mlačen in tudi, da bi ne imel mnogo skrbi za sebi izročeno šolo. To bi imelo za posledico, da bi začelo padati število otrok na slovenski šoli in se začelo množiti na italijanski. Vendar je takih učiteljev med slovenskim učiteljstvom v Istri jako malo in zato izkušajo dobiti koga, ki bi ga obvezali z raznimi obljubami tako, da bi ne mogel nikdar več pristo delovati. Zdi se, da med starejšimi ni takega kompetenta, a med mlajšimi se zdi, da je nekdo, ki nabira podpise od hiše do hiše in si tako uničuje svoj in sploh učiteljstva ugled. To mu ne bo mnogo koristilo; zakaj ako bo tudi imenovan, se ne bo mogel gangiti, ker on ni prošil za službo le kompetentne oblasti, ampak je prosil vsakega, ki večinoma ne ve, kakšne dolžnosti in pravice so zvezane z nadučiteljsko službo, in vsak bo zahteval, da mu mora nadučitelj ustreči po njegovi želji, kar pa lahko spozna vsakdo, da je nemogoče.

Vemo, da bi se vsak rad pomagal na nadučiteljsko mesto, ker je z nadučiteljskim mestom združena po sedanjem zakonu plača II. razreda. To ni bilo pred sedanjim zakonom in najbrže ne bo tudi ta zakon več. Mlajši tovariši naj bi pomislili, koliko let je moralo služiti starejše učiteljstvo, preden je prišlo v II. plačilni razred. N. pr. Valentič je moral služiti od 1885 do 1908, torej celih 23 let, in blizu enaka se je godila tudi drugim. Tudi če se je zakon predelal vsaj nekoliko v korist učiteljstva, je moralo to zaslužiti in priboriti starejše učiteljstvo ter si od svoje prejšnje toliko manjše plače pritrgovati, da je skladalo za provzročene stroške. Kdor ne veruje nam, naj vpraša predsednika »Slovenskega učiteljskega

»društva«, on mu da v tem oziru najna-
tančnejša poročila in pojasnila.

A bili so časi, ko c. kr. davkarja v
Kopru ni hotela izplačati mesečne plače
učitelju, ako ji je predložil slovensko po-
botnico. In da se je to odpravilo, je stalo
tudi mnogo truda!

Iz tega vsak lahko razvidi, da ni ko-
legialno in tudi ne priporočljivo, da se za
taka nadučiteljska mesta na ta način in
ob takih razmerah potezajo učitelji, ki so
komaj pred enim ali dvema letoma na-
pravili izpit sposobnosti. Že iz hvalež-
nosti do starejšega učiteljstva bi morali
bolj obzirno nastopati in paziti, da si s
svojimi nepremišljenimi agitacijami ne
uničujejo svojega in učiteljskega stanu
ugleda!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Učiteljske tiskarne«. V
četrtak, 16. t. m. se je vršil občni zbor
»Učiteljske tiskarne« v Ljubljani. To, za
učiteljski stan neprecenljivo podjetje se
nenavadno hitro razvija. Iz male tiskarne
Kleina & comp. se je razvila velika in
moderna tiskarna. Letos se je zopet
modernizirala, tako da ima sedaj najmo-
dernejše stavne stroje (leintyp) in sicer
dva. Poleg tega ima tudi stereotipijo. V
zadnjem času pa si je nabavila za časo-
pise tudi rotacijski stroj, na katerega se
bo pričel z novim letom v zvečani obliki
tiskati tudi »Učiteljski Tovariš«, zadrū-
nikov je 68 s 312 deleži za skupno vsoto
31.300 K. Pravico postati zadrūnik ima
vsak učitelj ali učiteljsko društvo, ki ga
sprejme upravni odbor. Delež znaša kron
100.

Kranjsko.

**Društvo učiteljev in šolskih prija-
teljev za okraj Ljubljanske okolice** ima
svoj redni občni zbor dne 28. maja t. l.
popoldne ob 4. uri v Narodnem domu v
Ljubljani. Dnevni red je:

1. Pozdrav in poročilo o izpremembi
pravil »Zaveze avstrijskih jugoslovan-
skih učiteljskih društev.
2. Tajnikovo in blagajnikovo poro-
čilo.
3. Volitev obora.
4. Volitev delegatov k zborovanju
»Zaveze«.
5. Slučajnosti.

Na to zborovanje vabi za odbor:

Janko žirovnik, t. č. predsed.

**Slovensko učiteljsko društvo za ko-
ski okraj** ima svoj redni občni zbor
dne 2. junija t. l. ob 11. uri popoldne v
Loškem potoku. Poleg rednih točk je na
dnevnom redu predavanje tov. Grčarja
o temi: »Varstveno socialno delovanje
šole v okviru domačih razmer« ter po-
ročilo istega tovariša o premembi dru-
štvenih pravil. Za slučaj neugodnega
vremena se vrši zborovanje ob isti uri
in na istem kraju dne 9. junija. — Vsi
društveni člani se naprošajo, da se zbora
polnoštevilno udeležijo.

Štajersko.

Celjsko učiteljsko društvo je prire-
dilo 5. t. m. zlet v Zalec in zborovalo
istotam v novi šoli. Zborovanja se je
udeležilo tudi več članov Saleškega in
Savinjskega učiteljskega društva, gospa
Sivkova iz Sentjurja ob j. ž. in gdca
Kodermanova. Navzoče sta pozdravila
tov. predsednik in tov. nadučitelj Pe-
triček.

Za »Zvezino« zborovanje je izvolilo
društvo sledeče delegate: tt. Brinar Fr.,
Černej Lud., Exl, Fel., Gradišnik Armin,
Petriček Ant., Sivka Ant., Voglar Franc;
namestnika: gdca Confidenti M. in Ču-
lek Josip.

Ker se vrši omenjeno zborovanje v
Celju, se je izvolil odbor, ki bo oskrbel
potrebno za sprejem in bivanje gostov v
Celju. Poleg društvenega odbora so v
pripravljalnem odboru še: učiteljstvo
celjske okoliške šole, gdca Lilek in Con-
fidenti in tov. Delakorda, Čulek, Pri-
stovšek, Vrečar.

O okrožnici Brežiško - sevniškega
učit. društva je podal tov. predsednik
svoje mnenje, ki je bilo soglasno odo-
bravamo in ki je bo zastopal na Zvezinem
zborovanju. Iz njegovega poročila nekaj
stavkov:

»Ali je treba segati po preišljeni
resistenci? V obupnem boju za obstanek
peša učiteljstvu ljubezen do poklica, mu
klonj idealni polet počasi, da se tega niti
sam ne zaveda. Naš tako pozitivni,
tako idealni stan bo polagoma degeneriral
šolstvo pojde rakovo pot brez dogovor-
jene pasivne resistance. To bi naj mero-
dajni faktorji ubaževali, dokler ne bo pre-
pozno.«

»Končno naj se še izjavim glede
oklica ali manifesta, ki se naj bi razširil

med ljudstvom in v katerem bi se ovrgli
nečuvni napadi klerikalcev na šolo in
učiteljstvo... Jaz sem že sit letakov do
grla... Glejmo na zid in kaj bodo sto-
rili naši nasprotniki? Raztrosili bodo
med ljudstvo protiletakov v desetkrat
večjem številu, v katerih nas bodo tem
huje obrekovali in zasramovali, čim
manj bodo imeli stvarnih razlogov zo-
per nas.«

»In pa čemu pošiljate med ljudstvo
tiskan papir? Saj smo zunaj po trgih, po
vaseh in samotnih selih, Stopimo z ljud-
stvom v stik! Če naša živa beseda ne bo
nič izdala, mrtva črka bo še manj! Pa
ne samo živa beseda, dejanja, dragi to-
variši! — Ob naši plemenitosti ob naših
poštenih značajih se morajo razbiti vse
zlobne nakane naših kakršnikoli naspro-
tnikov.«

Za sedaj to kratko iz njegovega iz-
bornega referata. — Prihodnje zborova-
nje se vrši v Celju prvo nedeljo v ju-
liju.

Pred zborovanjem si je ogledalo učitel-
tstvo pivovarno, elektrarno, hmeljarno
in novo šolo. Po zborovanju je bil banket
v staroznani Hausebihlerjevi gostilnici.
Posetili so ga tudi gg. Roblek, ravnatelj
Belle in dr. Kalan.

Savinjsko učiteljsko društvo je zbo-
rovalo dne 9. t. m. na Gomilskem. Pred-
sednika namestnik tov. Zotter se najprej
spominja s toplimi besedami umrlega
predsednika tov. Vrabla ter nato pozdra-
vi novo tovarišico gdč. Lavričevico in no-
vega tov. J. Ureka oba z Vranskega.
Prerešetovala so se Zavezina pravila.
Kot delegatinja za občni zbor Zveze slo-
venskega štaj. učit. in učiteljic se je pri-
javila gdč. Brišnikova.

Nato je bil izvoljen sledeči odbor:
predsednik Ivan Jakše; podpred. Ivan
Zotter, tajnica Mela Jezovškova, blagaj-
nik Srečko Pečar.

Društvo je sklenilo prirediti dne 19.
maja o priliki predstave »Rokovnjačev«
izlet na Vransko. Prihodnje zborovanje
se vrši meseca junija v Št. Rupertu.

Učiteljsko društvo za kozjanski okraj
je imelo dne 1. maja v Podsredi zborova-
nje, združeno s hospitacijo v 2. razredu.
Tovariš Potočnik nam je pokazal, kako
je ponazorovati pri računanju telesnine
in površja geometričnih teles in kako lepi
uspehi se dajo doseči v tem sicer jako
težkem predmetu. Na podlagi vsestran-
skega razumevanja prizem in njih na-
stanka je s pomočjo stvarnega ponazo-
rovanja, ki mu je sledilo duševno ponazo-
rovanje, razvil pojem »valjar«. Temu
je sledilo iskanje telesnine in površja ter
uporabne naloge iz vsakdanjega življenja
Vsi smo sledili razvijanju in reševanju
nalog z največjim zanimanjem in z upom,
da nam da še večkrat priliko prisostvo-
vati njegovemu pouku mu izrekam v
imenu društva, kakor je storil tam tov.
predsednik, prav gorško zahvalo.

Po odhodu vrlih, vpludnih učencev je
podaval tov. predsednik prav zanimivo,
kako postopa pri pouku o ploskvah, dr-
žeč se načela, da se naslanjaj vsaka sle-
deča ploskev na prejšnjo.

Predsednik Pulko se je spominjal
umrle vrle tovarišice gdč. Oprešnikove,
nakar so navzoči v znak žalja vstali. Po
pozdravu novovstopivših članov tovari-
šev Gmajnarja s Piljštanja in Krizmana
s Št. Vida ter gostov gdč. Lj. Arzenškove
z Buč ter Ljud. Moričeve iz Št. Petra
otvorji tov. predsednik zborovanje.

Tov. gdč. Berhtoldova s Piljštanja
je predavala, kako postopa pri pouku v
početnem branju in pisanju. Posamezne
glasove in njih oblike spravi gospodična
predavateljica v zvezo s stvarmi, pojavi
in kretnjami iz domačega življenja, ki so
otrokovemu umu srcu najbolj prikladni.
S tem se doseže in vzdrži vez med otro-
kovim domačim življenjem in šolo; do-
mače življenje reproducira že priučene
glase in črke in tako se krepi spomin. A
kar je največjega pomena, s tem se goji
veselje do predmeta. Kje je pa veselje,
tam je tudi uspeh, in s tem je gdč. tova-
rišica priznala, da je z njim prav zado-
voljna. Lepa ji zahvala za njen trud!

Glede dopisov Zveze omenim, da je
zavzelo društvo negativno stališče. Sicer
se bo pa o teh točkah še razpravljalo pri
zborovanju Zaveze.

Za pripravljali odbor za III. zborova-
nje slov. napred. učiteljskih abiturien-
tov in abiturientek se je nabralo 4 K,
ravno tako za obrambni kamen Ciril-
Metodovi družbi nekaj kron. — Delega-
tom so izvoljeni tov. Germovšek in Pul-
ko, namestnikom pa gdč. Bračičeva in
tov. Volavšek.

K prijateljskemu sestanku smo se
zbrali v gostilnici Jazbečevi. Na tem me-
stu izreka društvo toplo zahvalo izvrst-
nemu tamburaškemu zboru pod vo-
dstvom tov. Potočnika ter pevcem Pilj-
štančanom!

Na snidenje na sledečem zborovanju!
Kje in kdaj — se bo naznanilo pravčasno.

Srednješolski vestnik.

Reformni srednješolski zavodi in naši odnošaji.

Prof. Josip Wester, Ljubljana.

Srednje šole pri nas.

Po tem splošnem pregledu sedanjega
ustroja avstrijskih srednjih šol se oziroma
na naše srednje šole, t. j. tiste srednješo-
lske zavode, na katerih se poučuje deloma
v slovenskem učnem jeziku — srednjih
šol s popolnoma slovenskim učnim jezi-
kom, kakor znano, nimamo — in katere
pohajajo učenci slovenske narodnosti.
Pri tem prihajajo v poštev vsi zavodi na
Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Pri-
morskem, ki pa se — to bodi že tu omen-
jeno — po uporabi učnega jezika v posa-
meznih predmetih med seboj dokaj razli-
kujejo. Na Kranjskem je šest državnih
in ena zasebna gimnazija; med temi je
edina zasebna (škofovska) gimnazija v
Št. Vidu slovenska, dočim so štiri državne
(v Ljubljani I. in II., v Kranju in v Novem
mestu) dvojezične, t. j. v nižjih razredih
slovenske, v višjih pa se poučujejo neka-
teri predmeti slovenski, drugi pa nemški.
Ljubljanska gimnazija z nemškim učnim
jezikom in kočevska prihajata le toliko v
poštev, da jih poseča tudi nekaj učencev
slovenske narodnosti. Vse kranjske gim-
nazije so humanistične, edino novomeška
ima še značaj »stare« realne gimnazije,
ker je na njej pouk v prostoročnem risa-
nju obvezen. Sicer pa bi se moral ta pre-
dmet po novem učnem načrtu na vseh
gimnazijah obligatizirati.

Na Štajerskem upoštevamo le tri dr-
žavne zavode: gimnazijo v Mariboru, v
Celju in takozvane samostojne gimnazij-
ske razrede s slov. nemškim učnim jezi-
kom v Celju, ter eno deželno gimnazijo v
Ptuj. Gimnaziji v Celju in Ptuj sta do-
cela nemški, le da je za učence slovenske
narodnosti slovenščina obvezen učni
predmet; mariborska gimnazija pa ima v
nižjih razredih dvojezične vzporednice,
slično kakor so samostojni celjski razredi
utrakvistični, ki pa so v upravnem oziru
združeni z nemško veliko gimnazijo. Na
gimnazije, oz. realno gimnazijo v Gradcu
se nam ni ozirati, ker jih obiskujejo le ne-
znatno število Slovencev (do deset), za
katere pa je slovenščina obvezna.

Na Koroškem so tri državne nemške
gimnazije: gimnazija v Celovcu, ki ima v
nižjih štirih razredih tudi realne paralel-
ke, realna gimnazija v Beljaku in c. kr.
samostanska gimnazija v Št. Pavlu.

In končno na Primorskem. Tu je pet
zavodov, ki jih posečajo Slovenci v več-
jem številu: državna gimnazija v Trstu,
ki ima v I. in II. razredu tudi realne vzpo-
rednice z nemškim učnim jezikom; dr-
žavna gimnazija v Gorici, po učnem je-
ziku nemška, a ima v prvih dveh razredih
slovenske paralelke humanist. gimna-
zije, dočim so italijanske paralelke real-
nega značaja; nemška državna gimnazija
v Pulju, hrvaška državna gimnazija v Pa-
zinu in občinska mala realna gimnazija v
Voloskem s hrvaškim učnim jezikom. Ita-
lijanske gimnazije v Trstu, Kopru in Pa-
zinu ter realna gimnazija v Pulju so za nas
brez pomena, ker imajo le nezatno šte-
vilo slovenskih, oz. hrvaških učencev.

Vseh teh gimnazijskih zavodov na
našem ozemlju je torej 19.

Še manj slovenske so realke; edina,
zdaj že državna realka v Idriji je dvoje-
zična, dočim je državna realka v Ljub-
ljani nemška, le da je za Slovence sloven-
ščina obvezen predmet in da se v nižjih
dveh razredih poučuje tudi verouk za slo-
venske učence v slovenskem jeziku. Dr-
žavne realke v Mariboru, Celovcu, Go-
rici in Trstu so vseskoz nemške. Italijan-
ski realki v Trstu in Pulju ter nemška v
Gradcu (dve državni in ena deželna) so
za nas brez pomena, ker imajo nezatno
število slovenskih učencev.

Realke na našem ozemlju je torej šest.
(Konec prihodnjic.)

Književnost in umetnost.

K izdaji K. Widrovega abecednika
»Moje prvo berilo«, ki jo pripravlja Uči-
teljska tiskarna, pripomnimo, da izide naj-
brže že v teku enega leta »Drugo berilo«
za II. razred, ki bo zasnovano na istih na-
čelih, kakor »Moje prvo berilo.« »Drugo
berilo« bo v najtesnejši zvezi z »Mojim
prvim berilom«, bo v vseh podrobnostih
nadaljevanje »Mojega prvega berila« in
boste tvorili obe berili eno celoto, da se
bo na podlagi teh dveh beril poučevalo
v prvih dveh razredih branje in nazorni
nauk na najlažji način. Vrhutega izidejo v
doglednem času **stenske table k »Mojemu
prvem berilu**, tako, da bo pouk v branju
v prvih dveh razredih na podlagi teh si-
stematično urejenih beril in stenskih tabel
gotovo najuspešnejši, sosebno z ozirom
na to, da bo v teh delih podanega nekaj
najmodernejšega, najmetodičnejšega, spu-
ščeno pa bo vse, kar oteži pouk branju in

je bilo v dosedanjih abecednikih ozir. be-
rilih le balast v otežkočenje bralnega po-
uka.

Nova učna knjiga za meščanske šole.
C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje je
z razpisom z dne 2. aprila 1912, št. 13.739,
aprobiralo III. del Jos. Brinarjeve »Či-
tanke za meščanske šole«, »Čitanka« pri-
naša v prvem delu: 1. Povesti, 2. Pravlji-
ce, pripovedke in legende, 3. Basni, 4.
Pesmi, 5. Dramatske sestavke. V drugem
delu so priobčeni sestavki realne vsebine
pod poglavji: 1. Iz prirode in obrtnosti,
2. Dom in svet, 3. Iz minulih časov. V
»Dodatku« podaja pisatelj: 1. Razdelitev
slovstva, 2. O pesniški obliki, 3. Opombe
o pisateljih. — Brinarjeva Čitanka je
pravzaprav zbirka najboljših literarnih
prizvodov, v kolikor so primerna obzor-
ju učencev meščanskih šol, ter se ozira
v prvi vrsti na novejšo slovensko pisa-
telje in pesnike. V »Čitanki« so zastopani:
Cankar, Gangl, Gestrin, Golar, Kette,
Maister, Maselj, Medved, Meško, Mil-
činski, Murn, Murnik, Zupančič. Prinaša
pa tudi sestavke vseh drugih starejših
slovenskih pisateljev. V pesniškem delu
»Čitanke« se nahajata tudi celotna cikla,
A. Aškerčeva »Stara pravda« in Stritar-
jeva »Raja«. — Z izdajo III. dela so J.
Brinarjeve »Čitanke za meščanske šole«
zaključene; vsi trije deli dajejo učencem
obširno antologijo slovenskega slovstva.

Politiški pregled.

* **Naučni odsek.** Naučni odsek je imel
dne 14. t. m. sejo, na kateri je raz-
pravljal poslanec Wastian o izpremembi
§ 55. državnega šolskega zakonika. Wa-
stian je predlagal, naj odsek parlamentu
predloži tako izpremembo zakona, ki bi
določevala, da se morajo plače učiteljstvu
na ta način regulirati, da dobivajo učitelji
prejemke in dohodke 4. najnižjih razredov
državnih uradnikov. — Vladni zastopnik,
dvorni svetnik Ardelj, je izjavil, da vlada
celega vprašanja še ni preštudirala in da
je Wastianov predlog nesprejemljiv. Kon-
čno je odsek takozvani Pacherjev predlog
glede 20milijonskih odkazov deželnim
fondom za izboljšanje učiteljskih plač iz-
ročil finančnemu odseku v pretres.

* **Bosansko šolsko vprašanje.** Skupni
finančni minister dr. vitez Bilinski pred-
loži bosansko-hercegovinskemu saboru
med drugim dve zakonski predlogi, prvo
glede ustanovitve, vzdrževanja in nad-
zorovanja učnih zavodov, zlasti ljudskih
šol v Bosni in Hercegovini, drugi zakon
pa vsebuje ureditev pravega razmerja
ljudsko-šolskih učiteljev v Bosni in Her-
cegovini. Prvi zakon temelji na načelu,
da more v bodoče vsak kraj s 40 šoloob-
veznimi otroci ustanoviti lastno ljudsko
šolo. Dalje urejuje zakon dolžnosti in pra-
vice šolskih občin ter ustanavlja nadalje
pogoje, pod katerimi more šolska občina
apelirati na pomoč dežele v pospeševanju
šolske naobrazbe. Končno urejuje prvi
zakon tudi srednje šolstvo v obeh anekti-
ranih deželah. Drugi zakon o ureditvi
pravnega razmerja bosensko-hercegovin-
skega učiteljstva je v bistvu sestavljen
po vzorcih avstrijskih in ogrskih šolskih
zakonov. — Poudarjati je treba določbo
dr drugega zakona, da stavlja zakon kot po-
goj za pri pusteitv k prvemu ljudsko-šo-
lskemu izpitu enoletno prakso. Drugi za-
kon nadalje urejuje zlasti službeno prag-
matiko, ki pa ne odgovarja povsem prin-
cipom modernega šolstva. Zakon odpravl-
ja takozvano stanarino, katero pa nado-
mešča s krajevnimi dokladami. — Stroški
za skupno ureditev ljudskošolskega vpra-
šanja v Bosni in Hercegovini bodo znašali
za leto 1912. K 224.865.

Naša mornarica. Leta 1910 je bilo
med 3810 rekruti mornarice 1219 Hrva-
tov, 900 Nemcev, 622 rekrutov z Ogrs-
kega, 581 Lahov, 253 Čehov, 116 Slove-
ncev, 44 Poljakov, 20 Slovakov, 12 Ru-
munccev in 3 Rusini. Mornarjev s podčast-
niki (brez častnikov) je bilo 14.324. Med
njimi je pristojnih na Ogrsko (brez Hr-
vaške) 2844, v Dalmaciji 2737, Istri, Go-
riški in na Primorskem 2657, na Češkem
1807, v Hrvatski in Slavoniji 1325, v
Zgornji in Spodnji Avstrijski 938, na Mo-
ravskem 711, na Štajerskem 411, na
Kranjskem 208, v Galiciji 175, v Sleziji
172, na Koroškem 143, na Tir. in Predarl.
103, na Solnograškem 56, v Bukovini 32,
v Bosni in Hercegovini 7.

Kranjske vesti.

—r— **V boj!** Ko je sklenilo hrvaško
in srbsko učiteljstvo poseči po skrajnem
sredstvu, t. j. pasivni resistenci in absti-
nenci pri narodnem delu, je hotelo učitel-
tstvo s tem prisiliti politiške stranke
do realizacije učiteljskih zahtev. Da pa
bi jivnost ne sodila tega koraka napačno,
je sklenilo učiteljstvo, izdajati svojo od
politiških strank neodvisni politiški dnev-
nik in s tem pridobiti ljudstvo zase.